

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl soudkyní Mgr. Lenkou Oulíkovou ve věci

žalobců: a) **M. K.**, narozen dne X,
 b) **M. K.**, narozen dne X,
 oba bytem X,

proti
žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí,**
 sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha,

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 17. 3. 2020, č. j. MPSV-2020/49079-912,

takto:

- I. Rozhodnutí žalovaného ze dne 17. 3. 2020, č. j. MPSV-2020/49079-912, se ruší a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit každému z žalobců na náhradě nákladů řízení částku 54 Kč do třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

Obsah podání účastníků

1. Žalobou podle části třetí, hlavy druhé, dílu prvního zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“) se žalobci domáhají zrušení shora označeného rozhodnutí žalovaného (dále jen „napadené rozhodnutí“), jímž žalovaný zamítl jejich odvolání a potvrdil rozhodnutí Úřadu práce České republiky – krajské pobočky v Příbrami (dále jen „úřad práce“) ze dne 7. 1. 2020, č. j. 122/2020/VOT (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“), kterým bylo rozhodnuto podle § 21 a § 51 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“) o vzniku a povinnosti žalobců vrátit přeplatek dávky příspěvku na živobytí za měsíce 06/2017, 10/2017, 11/2017, 12/2017, 01/2018, 02/2018, 03/2018,

04/2018, 05/2018, 06/2018, 07/2018, 08/2018, 09/2018, 10/2018, 11/2018, 12/2018, 01/2019, 03/2019, 04/2019, 05/2019, 06/2019, 07/2019 a 08/2019 v celkové výši 30 188 Kč.

2. Žalobci uvádí, že žalobce a) v rozhodném období před podáním žádosti o příspěvek na živobytí pobíral invalidní důchod ve výši 4 976 Kč a přídavek na dítě ve výši 700 Kč. Žalobce a) žil společně se synem, žalobcem b), v místě trvalého bydliště. Úřad práce zjistil, že žalobce b) vlastní bankovní účet, na nějž jsou poukazovány platby, které nebyly při vyhodnocování nároku na dávku zohledněny. Jednalo se o výživné od jeho matky, mzdu ze zaměstnání a příjmy žáka z praktického vyučování a přípravy. Dle úřadu práce byly dávky příspěvku na živobytí vyplaceny v nesprávné výši, neboť společně posuzované osoby neoznámily všechny rozhodné skutečnosti pro vyplacení dávky.
3. Žalobci namítají, že v případě žalobce a) nebyly splněny předpoklady stanovené v § 51 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Žalobce a) nevěděl o bankovním účtu syna a nemohl předpokládat, že příspěvek na živobytí je vyplácen neprávem či ve vyšší částce. Účet založila a záměrně zatajila jeho bývalá manželka. Žalobce a) neměl možnost se o účtu dozvědět.
4. Žalobce b) sice věděl o existenci účtu, nemohl však vzhledem k okolnostem s ohledem na svůj věk předpokládat, že to může mít vliv na nárok na příspěvek na živobytí. Žalobce b) měsíc po dovršení zletilosti podepsal čestné prohlášení pro úřad práce, že není majitelem žádného účtu. Učinil tak zřejmě pod silným vlivem matky a jejím zákazem komukoli o existenci účtu říci. Žalobci jsou i nadále v hmotné nouzi.
5. Žalovaný ve vyjádření k žalobě zrekapituloval dosavadní průběh správního řízení. Dále uvedl, že žalobce a) musel o existenci bankovního účtu žalobce b) vědět, neboť taková skutečnost byla projednávána během řízení před Okresním soudem v Benešově, v němž se žalobce b) domáhal změny výše výživného. Založení bankovního účtu matkou žalobce b) plyne též z rozsudku tohoto soudu ze dne 13. 6. 2018, č. j. 0 P 258/2012-135. Jelikož žalobce a) věděl o povinnosti matky platit výživné, musel předpokládat, že je hrazeno. Stejně tak musel vědět o příjmech žalobce b) ze zaměstnání a praktické výuky.

Splnění procesních podmínek a rozsah soudního přezkumu

6. Soud ověřil, že žaloba byla podána včas, osobou k tomu oprávněnou a že obsahuje všechny formální náležitosti na ni kladené. Napadené rozhodnutí soud přezkoumal v mezích uplatněných žalobních bodů, přičemž vycházel ze skutkového a právního stavu v době vydání napadeného rozhodnutí (§ 75 odst. 1 a 2 s. ř. s.).

Skutková zjištění vycházející z obsahu správního spisu

7. Z obsahu správního spisu soud zjistil, že žalobci a) byl na základě žádosti ze dne 5. 6. 2017, v níž uvedl jako společně posuzovanou osobu žalobce b), přiznán od června 2017 příspěvek na živobytí ve výši 3 444 Kč. V období do srpna 2019 byl žalobci a) vyplácen příspěvek na živobytí ve výši od 587 Kč do 3 444 Kč měsíčně [od 1. 11. 2017 byl příspěvek na živobytí snížen na 3 068 Kč, od 1. 12. 2017 na 2 504 Kč, od 1. 2. 2018 na 1 831 Kč, od 1. 3. 2018 na 1 531 Kč, od 1. 4. 2018 zvýšen na 2 471 Kč, od 1. 5. 2018 snížen na 1 651 Kč, od 1. 6. 2018 zvýšen na 2 162 Kč, od září 2018 snížen na 413 Kč, od 1. 10. 2018 zvýšen na 1 632 Kč, od 1. 11. 2018 snížen na 1 353 Kč, od 1. 12. 2018 zvýšen na 1 632 Kč, od 1. 1. 2019 činil 1 111 Kč, od 1. 2. 2019 byl snížen na 587 Kč, od 1. 3. 2019 zvýšen na 3 435 Kč, od 1. 4. 2019 snížen na 2 735 Kč, od 1. 6. 2019 na 2 687 Kč]. Žalobce a) podepsal dne 5. 6. 2017 poučení o právech a

povinnostech účastníka řízení, v němž byl poučen mimo jiné o povinnosti osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu podle § 49 odst. 1 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi a povinnosti písemně ohlásit změny ve skutečnostech rozhodných pro průběh řízení a pro nárok na dávku do 8 dnů ode dne, kdy změna nastala, dle § 49 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi. V prohlášení o celkových sociálních a majetkových poměrech bylo při podání žádosti uvedeno, že žalobce b) nemá žádný nemovitý ani movitý majetek a nemá sjednané životní ani stavební spoření, žalobce a) je v konkurzu. V předkládaných formulářích o výši příjmů žalobce a) uváděl měsíční příjem invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně ve výši 4 976 Kč, od ledna 2018 ve výši 5 211 Kč a od ledna 2019 ve výši 5 867 Kč. V příjmech žalobce b) byl od května 2017 do ledna 2018 uváděn přírůstek na dítě ve výši 700 Kč, od února 2018 do srpna 2018 ve výši 1 000 Kč, za měsíc únor 2019 nebyl uveden žádný příjem a od března do srpna 2019 přírůstek na dítě ve výši 1 000 Kč měsíčně. Součástí správního spisu je návrh žalobce a) na změnu výživného na žalobce b) ze dne 13. 4. 2018 a rozsudek Okresního soudu v Benešově ze dne 13. 6. 2018, č. j. 0 P 258/2012-135, kterým byla s účinností od 1. 6. 2018 matce žalobce b) uložena povinnost platit výživné na nezletilého žalobce b) ve výši 1 500 Kč měsíčně a žalobci a) ve výši 600 Kč, a to na účet soudem jmenovaného opatrovníka pro přijímání výživného, který nabyl právní moci dne 7. 8. 2018. Město V. jako opatrovník pro výběr výživného pro žalobce b) pravidelně od září 2018 potvrzovalo skutečnou výši přijatého výživného od srpna 2018 do ledna 2019 ve výši 2 100 Kč měsíčně a v měsících prosinec 2018 a leden 2019 též přírůstek na dítě ve výši 1 000 Kč měsíčně. Za měsíc únor 2019 již pro žalobce b) nepřijalo žádné výživné. Při ústním jednání dne 4. 3. 2019 žalobce b) souhlasil s tím, že bude společně posuzovanou osobou s otcem, žalobcem a), pověřil žalobce a) a souhlasil s tím, že žalobce a) bude předkládat doklad o výši jeho skutečných měsíčních příjmů. Vzal na vědomí, že je povinen řádně uplatňovat svá práva a nároky po dobu nezaopatřenosti, konkrétně přírůstek na dítě a výživné. Oba žalobci byli seznámeni s povinností písemně oznámit orgánu pomoci v hmotné nouzi změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu do 8 dnů ode dne, kdy se o nich dozvěděli, a byli poučeni o tom, že nedoložením skutečností může být způsoben přeplatek na dávce.

8. Součástí správního spisu jsou dále výpisy z účtu vedeného na jméno žalobce b) za rok 2017, 2018 a za období ledna až září 2019 vyžádané úřadem práce; přípis ze dne 19. 9. 2019, kterým L. Š. v P. k žádosti úřadu práce sděluje absolvování praktické výuky žalobcem b); potvrzení o příjmu žalobce b) ze dne 3. 10. 2019 vystavené Krajským školním hospodářstvím České Budějovice; přípis ze dne 20. 3. 2019, jímž Nadace Olgy Havlové oznamuje žalobci b) schválení stipendia ve výši 1 800 Kč ode dne 1. 3. 2019, dohodu o provedení práce uzavřenou dne 2. 7. 2019 mezi společností Vacek Bio-Market, s.r.o. a žalobcem b) a potvrzení o počtu odpracovaných hodin a příjmech v měsících červenci až listopadu 2019 vystavené společností Vacek-Bio Market s.r.o., podle nichž žalobce b) odpracoval 55 hodin v srpnu 2019, za což měl v srpnu 2019 příjem 9 990 Kč.
9. Dne 3. 12. 2019 oznámil úřad práce žalobcům zahájení správního řízení ve věci přeplatku na dávce příspěvku na živobytí za měsíce červen 2017 až srpen 2019 s tím, že v rámci šetření bylo zjištěno, že žalobce b) vlastní bankovní účet, na který dostával výživné od matky, mzdu ze zaměstnání a příjem žáka z praktického vyučování a praktické přípravy, které nebyly předloženy a je třeba je zohlednit. Úřad práce proto přehodnotil jednotlivé nároky. Současně bylo přehodnoceno výživné ve výši 600 Kč poskytované žalobcem a),

kteřé bylo ze započitatelných příjmů vyňato. Žalobci byli poučeni o možnosti seznámit se s podklady a vyjádřit se k nim, čehož nevyužili.

10. Prvostupňovým rozhodnutím bylo rozhodnuto o vzniku přeplatku a povinnosti obou žalobců vrátit přeplatek dávky příspěvku na živobytí v celkové výši 30 188 Kč. Úřad práce v odůvodnění uvedl, že po přesunu vedení spisu na jiné detašované pracoviště došlo k ověření skutečností rozhodných pro vyhodnocení nároku na dávky. Úřad práce vyzval žalobce b) k uplatnění nároků na výživné, které bylo stanoveno jeho matce rozsudkem Okresního soudu v Benešově ze dne 13. 6. 2018. V rámci šetření bylo zjištěno, že žalobce b) vlastní bankovní účet, na který dostával platby, které nebyly od června 2017 při vyhodnocování nároku na dávku předloženy a měly být při výpočtu dávky zohledněny. Jednalo se o výživné od matky, mzdu ze zaměstnání a příjem z praktického vyučování žáka a praktické přípravy. Ze započitatelných příjmů bylo vyjmuto výživné ve výši 600 Kč za období září 2018 až únor 2019, které poskytoval žalobce a) žalobci b). Na základě provedených výpočtů úřad práce přehodnotil jednotlivé nároky na dávku. Součástí odůvodnění je výpočet nároku na dávku a přeplatku za jednotlivé měsíce od června 2017 do srpna 2019. Úřad práce s odkazem na § 51 odst. 1 a 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi konstatoval, že žalobci odpovídají za vrácení přeplatku společně a nerozdílně. Uzavřel, že jelikož společně posuzované osoby neoznámily všechny skutečnosti rozhodné pro vyplácení dávky příspěvku na živobytí, byly dávky vypláceny v nesprávné výši a žalobci jsou povinni přeplatek v celkové výši 30 188 Kč vrátit.
11. Žalobci podali proti prvostupňovému rozhodnutí společné odvolání, v němž žalobce a) uvedl, že trvá na svých prohlášeních, která dokládal, neboť nevěděl o tom, že jeho tehdy nezletilý syn, žalobce b), má účet u banky. Účet žalobci b) založila v roce 2013 jako zákonný zástupce jeho matka, která tuto skutečnost žalobci a) záměrně zamlčela. Až po dovršení zletilosti žalobce b) se od něj dozvěděl, že mu matka zakázala žalobce a) o existenci účtu informovat s tím, aby nečerpal finanční prostředky. Dle názoru žalobce a) žalobce b) po dovršení zletilosti podepsal čestné prohlášení pro úřad práce, že není majitelem žádného účtu, pod silným vlivem matky a jejím zákazem kohokoli o účtu informovat. Šlo o naivní krok sotva dospělého žalobce s fatálními následky, oba žalobci jsou i nadále v hmotné nouzi. Žalobci uvedli, že s vrácením přeplatku nesouhlasí, neboť nebyl způsoben vědomě. Žádali, aby odvolací orgán odstranil tvrdost zákona a odvolání vyhověl, případně uložil povinnost vrátit přeplatek tomu, kdo jeho vznik zavinil, matce žalobce b).
12. Napadeným rozhodnutím žalovaný odvolání žalobců zamítl a prvostupňové rozhodnutí potvrdil. Byť je v jeho výrokové části odvolání označeno jako odvolání žalobce a), z obsahu napadeného rozhodnutí, které bylo doručeno oběma žalobcům, je patrné, že žalovaný rozhodl o odvolání podaném oběma žalobci. O odvolání žalobce b) nebylo dle obsahu spisu a sdělení žalovaného vydáno jiné (samostatné) rozhodnutí. Žalovaný v napadeném rozhodnutí konstatoval, že podle § 51 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi má povinnost vrátit dávku příjemce, pokud neoznámil změnu rozhodných skutečností a nadále přijímal dávku, ačkoli musel předpokládat, že je vyplácena neprávem nebo ve vyšší částce. Dalším důvodem je skutečnost, že dávka byla v původním řízení přiznána neprávem nebo ve vyšší částce, než náležela, na základě nepravdivých, neúplných nebo zkreslených údajů sdělených příjemcem. Přeplatek může způsobit i společně posuzovaná osoba. Oznamovací povinnost dle § 49 zákona o pomoci v hmotné nouzi má příjemce dávky a společně posuzovaná osoba ji plní skrze příjemce. Pokud však příjemci

nejsou známy změny v příjmech společně posuzované osoby, které mohou mít vliv na výši či výplatu dávky, nemůže své povinnosti splnit a v takovém případě nese odpovědnost společně posuzovaná osoba, které je pak stanovena povinnost k vrácení dávky či její části. Pokud se na přeplatku podílel příjemce i společně posuzovaná osoba, nesou odpovědnost a povinnost k jejímu vrácení společně a nerozdílně. Předpokladem pro stanovení povinnosti vrátit dávku je prokázat zavinění na straně příjemce. Dle žalovaného úřad práce postupoval zcela v souladu s právními předpisy, podrobně vysvětlil vznik přeplatku a správně stanovil jeho výši. Žalobci jsou tak povinni vyčíslený přeplatek vrátit. Žalovaný konstatoval, že tvrzení žalobce a), že nevěděl o účtu žalobce b), považuje za nevěrohodné, neboť rozsudkem Okresního soudu v Benešově ze dne 13. 6. 2018 byla matce žalobce b) stanovena vyživovací povinnost a žalobce a) musel předpokládat, že je výživné placeno. To platí i u příjmu ze zaměstnání a příjmu z praktického vyučování žalobce b). Argument, že zletilý žalobce b) podepsal čestné prohlášení, že nevlastní žádné účty, z neznalosti, nemůže vzít žalovaný v potaz, neboť žalobce b) nebyl zbaven svéprávnosti a musí nést následky svého jednání. Uzavřel, že správní spis obsahuje základní poučení účastníka řízení o právech a povinnostech ze dne 5. 6. 2017, podle něhož byl žalobce a) prokazatelně seznámen s tím, že musí oznámit změnu rozhodných skutečností pro nárok na dávku do 8 dnů ode dne, kdy nastala. Doporučil žalobcům požádat o stanovení splátkového kalendáře.

Posouzení žalobních bodů

13. Podle § 51 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi, jestliže příjemce dávky přijímal dávku, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že tato dávka byla vyplacena neprávem nebo ve vyšší částce, než náležela, nebo jestliže dávka byla přiznána nebo její výše stanovena na základě nepravdivých, neúplných nebo zkreslených údajů, sdělených příjemcem, je povinen částky neprávem přijaté vrátit.
14. Podle § 51 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi, jestliže osoba společně posuzovaná s příjemcem dávky způsobila, že dávka byla poskytována neprávem, ačkoliv to musela z okolností předpokládat, je povinna neoprávněně poskytnuté částky vrátit.
15. Podle § 51 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi, jestliže přeplatek na dávce způsobily osoby uvedené v odstavcích 1 až 3 společně, odpovídají orgánu pomoci v hmotné nouzi, který dávku vyplatil, za vrácení přeplatku na dávce společně a nerozdílně.
16. Podle § 49 odst. 1 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi jsou žadatel o dávku, příjemce i společně posuzované osoby povinni osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, na její výši nebo výplatu a na výzvu se osobně dostavit k příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi, nebrání-li tomu těžko překonatelné překážky, zejména zdravotní stav.
17. Podle odstavce 2 písm. a) citovaného ustanovení je příjemce dávky povinen písemně oznámit orgánu pomoci v hmotné nouzi změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu, a to do 8 dnů ode dne, kdy se o těchto skutečnostech dozvěděl. Podle odstavce 3 citovaného ustanovení je osoba společně posuzovaná povinna v souvislosti s řízením o dávce osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu [písm. a)] a písemně ohlásit orgánu pomoci v hmotné nouzi změny ve skutečnostech, které osvědčila podle písmene a) [písm. b)].
18. Podle § 49 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi je osoba společně posuzovaná povinna splnit povinnosti uvedené v odstavci 3 písm. a) na požádání příjemce. Pokud osoba společně posuzovaná odmítne splnit povinnosti uvedené v odstavci 3 písm. a), je

orgán pomoci v hmotné nouzi povinen vyzvat společně posuzovanou osobu, aby tyto povinnosti splnila do 8 dnů ode dne vyzvání; orgán pomoci v hmotné nouzi může s osobou společně posuzovanou dohodnout pro splnění uvedených povinností dobu delší než 8 dnů. Povinnost uloženou v odstavci 3 písm. b) je osoba společně posuzovaná povinna splnit do 8 dnů ode dne, kdy ke změně skutečností došlo.

19. Soud předesílá, že účelem zákona o pomoci v hmotné nouzi je poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi. Za tímto účelem se poskytují dávky ze systému pomoci v hmotné nouzi, mezi něž náleží příspěvek na živobytí. Dávky pomoci v hmotné nouzi představují tzv. poslední záchranou síť pro osoby nacházející se v obtížné sociální situaci a lze je vyplácet pouze fyzickým osobám, které splní zákonem stanovené podmínky. Jestliže příjemce přijímal dávku pomoci v hmotné nouzi, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byla vyplacena neprávem nebo ve vyšší částce, než náležela, nebo jestliže dávka byla přiznána nebo její výše stanovena na základě nepravdivých, neúplných nebo zkreslených údajů sdělených příjemcem, je povinen částky neprávem přijaté vrátit. Jak správně uvedl žalovaný v napadeném rozhodnutí, odpovědnost za přeplatek je v zákoně o dávkách pomoci v hmotné nouzi konstruována jako odpovědnost subjektivní. Jedním z definičních znaků přeplatku na dávce ve smyslu § 51 zákona o pomoci v hmotné nouzi je zavinění, kdy neoprávněné přijímání dávky musí vykazovat zavinění ze strany příjemce, a to alespoň ve formě nevědomé nedbalosti. V řízení před správními orgány je tak třeba postavit najisto, že bylo dáno zavinění příjemce, jakož i příčinná souvislost mezi tímto zaviněním a skutečností, že příspěvek na živobytí byl vyplácen a příjemcem přijímán neprávem, a to po celou dobu, za níž bylo vrácení přeplatku uloženo (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 2. 2013, č. j. 4 Ads 107/2012-54). Přeplatek na dávce může způsobit i společně posuzovaná osoba. V případech, kdy přeplatek na dávce způsobil jak příjemce, tak společně posuzovaná osoba, platí solidární odpovědnost.
20. Není sporu o tom, že žalobce b) pobíral další příjmy, které nebyly v zákonem stanovené lhůtě úřadu práce oznámeny. Přestože žalovaný správně poukázal na to, že předpokladem pro stanovení povinnosti vrátit přeplatek je prokázání zavinění příjemce, úřad práce i žalovaný zkoumání znaku zavinění v konkrétním případě zcela opomenuli.
21. Žalobci přitom v odvolání namítli, že přeplatky vědomě nezavinili. Žalobce a) namítl, že trvá na čestných prohlášeních, která ve věci dávky pomoci v hmotné nouzi dokládal, neboť nevěděl o existenci bankovního účtu žalobce b), který byl společně posuzovanou osobou s žalobcem a), a nemohl tak vědět o jeho dalších příjmech. Žalovaný k odvolací námitce v odůvodnění napadeného rozhodnutí pouze poznamenal, že argument, že žalobce a) nevěděl o účtu žalobce b), nepovažuje za věrohodný, neboť rozsudkem Okresního soudu v Benešově ze dne 13. 6. 2018 byla matce žalobce b) stanovena vyživovací povinnost, a žalobce a) tak musel předpokládat, že je výživné placeno, což platí i o příjmu ze zaměstnání a příjmu z praktického vyučování a praktické přípravy. Ve vztahu k žalobci b) pak pouze uvedl, že nemůže vzít v potaz skutečnost, že zletilý žalobce b) podepsal čestné prohlášení, že nevlastní účet, z neznalosti, neboť nebyl zbaven svéprávnosti a musí nést následky za své chování, a poukázal na skutečnost, že součástí spisu je poučení ze dne 5. 6. 2017, kdy byl žalobce a) seznámen s povinností ohlásit změny ve skutečnostech rozhodných pro nárok na dávku dle § 49 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi.
22. Takové odůvodnění soud nepovažuje v posuzované věci za dostatečné. Má-li být rozhodnutí přezkoumatelné, musí z něj být zřejmé, jaký skutkový stav vzal posuzující

orgán za rozhodný, jakými úvahami byl veden při hodnocení podkladů pro vydání rozhodnutí a při výkladu právních předpisů a jak se vypořádal s námitkami účastníků [§ 68 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“)]. To platí i pro rozhodnutí o odvolání (§ 93 odst. 1 správního řádu). Z ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu plyne, že „[f]unkcí odůvodnění správního rozhodnutí je zejména doložit správnost a nepochybně i zákonnost postupu správního orgánu, jakož i vydaného rozhodnutí, jehož jedna z nejdůležitějších vlastností je přesvědčivost. Je proto nutné, aby se správní orgán v souladu s § 68 odst. 3 správního řádu vypořádal s námitkami účastníků řízení, přičemž z odůvodnění jeho rozhodnutí musí být seznatelné, z jakého důvodu považuje námitky účastníka řízení za liché, mylné anebo vyvrácené“ (rozsudek ze dne 23. 7. 2009, č. j. 9 As 71/2008-109). Obdobně z ustálené judikatury také vyplývá, že „[n]evypořádá-li se správní orgán v rozhodnutí o opravném prostředku se všemi námitkami, které v něm byly uplatněny, způsobuje to nepřezkoumatelnost rozhodnutí zpravidla spočívající v nedostatku jeho důvodů [§ 76 odst. 1 písm. a) s. ř. s.]. Může to však způsobit i nepřezkoumatelnost rozhodnutí spočívající v jeho nesrozumitelnosti.“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 7. 2008, č. j. 3 As 51/2007-84). Soud vychází z odůvodnění rozhodnutí, které přezkoumává. Nedostatky odůvodnění rozhodnutí, které způsobují jeho nepřezkoumatelnost pro nedostatek důvodů, nelze zhojit ve vyjádření k žalobě (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 10. 2004, č. j. 3 As 51/2003-58, či ze dne 19. 12. 2008, č. j. 8 Afs 66/2008-71).

23. Odůvodnění napadeného rozhodnutí, a to ani ve spojení s prvostupňovým rozhodnutím, s nímž tvoří jeden celek, není v souladu s výše uvedenými požadavky, neboť správní orgány nedostály povinnosti uvést v odůvodnění rozhodnutí úvahy, jimiž byly vedeny při hodnocení podkladů rozhodnutí a aplikaci právních předpisů na zjištěný skutkový stav. Žalovaný se též dostatečně nevypořádal s odvolacími námitkami. Ačkoli žalovaný uvedl rozhodnou právní úpravu a její obecný výklad, včetně primární oznamovací povinnosti příjemce dávky a nutnosti prokázat zavinění, z napadeného ani prvostupňového rozhodnutí není patrné, na základě jakých konkrétních podkladů a úvah správní orgány v posuzované věci dovodily solidární odpovědnost obou žalobců za všechny přeplatky na dávkách za celkem 23 měsíců v období více než dvou let, po jehož převážnou část byl žalobce b) nezletilý.
24. Prvostupňové rozhodnutí bylo ve vztahu k oběma žalobcům pouze zcela obecně odůvodněno neoznámením rozhodných skutečností. Žalovaný k námitce žalobců, že přeplatek vědomě nezpůsobili a žalobce a) nevěděl o účtu zřízeném žalobce b) jeho matkou, pouze poukázal na to, že rozsudkem Okresního soudu v Benešově ze dne 13. 6. 2018 byla matce žalobce b) stanovena vyživovací povinnost a žalobce a) musel předpokládat, že je výživné placeno. To však nikterak neřeší otázku odpovědnosti za přeplatek na dávkách za období předcházející vydání tohoto rozsudku. Ačkoli pro vznik odpovědnosti příjemce za přeplatek na dávce pomoci v hmotné nouzi postačí zavinění ve formě nevědomé nedbalosti, není patrné, na základě jakých podkladů a úvah žalovaný dovodil zavinění žalobce a), pokud jde o přeplatky související s platbami matky na účet žalobce b) v měsících září, listopad a prosinec 2017 a leden až červenec 2018, které správní orgány posoudily jako výživné [toto posouzení není v žalobě zpochybňováno, a proto se jím soud nezabývá, lze nicméně poznamenat, že z napadeného ani prvostupňového rozhodnutí není zřejmé, na základě jakých zjištění a úvah úřad práce předmětné platby od matky na účet žalobce b) vyhodnotil jako výživné, které je třeba zahrnout do započitatelných příjmů]. Nelze též přehlédnout, že z rozsudku Okresního soudu v Benešově vyplývá, že žalobce b)

byl ve střídavé péči obou rodičů. Bylo tedy možné očekávat, že část životních nákladů žalobce b) hradí jeho matka v rámci své péče. V rozsudku bylo uvedeno, že rodiče žalobce b) řešili výživné mimosoudními dohodami, naposledy ze dne 27. 6. 2016, v níž si sjednali, že si v roce 2016 nebudou hradit dříve soudem stanovené výživné. V návrhu na změnu výše výživného ze dne 13. 4. 2018, který je též součástí správního spisu, žalobce a) tvrdil, že od doby poslední mimosoudní dohody s ním matka žalobce b) nekomunikuje. V kontextu výroku rozsudku pak není ani zřejmé, jakou úvahou byl žalovaný veden ohledně zavinění přeplatku žalobcem a) ve vztahu k platbám od matky žalobce b) po vydání rozsudku. Dle výroku rozsudku mělo být výživné stanovené matce žalobce b) s účinností od 1. 6. 2018 placeno na účet jmenovaného opatrovníka, který následně po právní moci rozsudku po dobu nezletilosti žalobce b) oznamoval platby výživného úřadu práce, který je zohledňoval při výpočtu dávek. Nově zohledněny byly přitom další platby od matky žalobce b), které byly v témže období (od srpna 2018 do ledna 2019) připsány na účet žalobce b). Závěr, že žalobce a) musel předpokládat, že výživné je placeno, neboť matce žalobce b) byla stanovena povinnost platit výživné rozsudkem Okresního soudu v Benešově ze dne 13. 6. 2018, tedy není ani v souladu s obsahem spisu, vzhledem k výroku odkazovaného rozsudku, vzhledem k období, za které byly platby od matky na účet žalobce b) nově zohledněny (které zčásti časově předchází stanovení povinnosti předmětným rozsudkem), a skutečnosti, že výživné stanovené matce žalobce b) tímto rozsudkem bylo v souladu s jeho výrokem do nabytí zletilosti žalobce b) placeno k rukám jeho opatrovníka a dle obsahu správního spisu vzato v úvahu při původním vyměření dávek. Lze též poznamenat, že jen z toho, že matce žalobce b) byla soudem uložena povinnost platit výživné ve výši 1 500 Kč, bez dalšího neplyne vědomost žalobce a) o tom, zda a v jakém rozsahu matka žalobce b) vyživovací povinnost stanovenou rozsudkem soudu k rukám (na účet) žalobce b) plní. Z napadeného rozhodnutí tak není zřejmé, na základě jakých zjištění a úvah dospěl žalovaný k závěru, že žalobce a) jakožto příjemce zavinil přeplatek na dávkách, který měl vzniknout neoznámením plateb matky na účet žalobce b), zejména před vydáním rozsudku Okresního soudu v Benešově ze dne 13. 6. 2018 a v době, kdy soudem stanovené výživné bylo v souladu s výrokem tohoto rozsudku matkou placeno k rukám opatrovníka a zohledněno ve výši příspěvku na živobytí. Bylo proto třeba, aby žalovaný své úvahy o zavinění žalobce a) rozvinul. Lze dodat, že přezkoumatelné posouzení zavinění žalobce a) napadené rozhodnutí postrádá i ve vztahu k dalším neoznámeným příjmům žalobce b). Žalovaný v napadeném rozhodnutí pouze stroze konstatoval, že žalobce a) musel vzhledem k soudem stanovené povinnosti platit výživné předpokládat, že je výživné hrazeno, a že „[t]o platí i u příjmu ze zaměstnání a u příjmu žáka z praktického vyučování a přípravy“. Z napadeného rozhodnutí však neplyne, na základě jakých podkladů a úvah žalovaný uzavřel, že žalobce a) musel vědět (*předpokládat*), že žalobci b) byly hrazeny příjmy za praxi studenta (příjmy v měsících duben, květen a prosinec 2017 a příjmy zohledněné v červnu a červenci 2018 a březnu 2019 dle č. j. 19103/2019/BEN) a příjmy ve výši 9 990 Kč a 9 950 Kč, které žalobce b) obdržel na svůj účet od společnosti Vacek Bio-Market s.r.o. dne 15. 8. 2018 a dne 14. 9. 2018. Soud s ohledem na výše uvedené shledal napadené rozhodnutí nepřezkoumatelným v části zabývající se zaviněním přeplatku žalobcem a) pro nedostatek důvodů. Ve vztahu k výživnému [příjmům od matky žalobce b)] závěr žalovaného neodpovídá obsahu správního spisu.

25. Soud dále shledává napadené rozhodnutí nepřezkoumatelným, pokud jde o odpovědnost žalobce b) jakožto společně posuzované osoby. Žalobci namítají, že žalobce b) nemohl vědět, že příjmy zaúčtované na jeho bankovním účtu měly vliv na výši příspěvku na

živobytí. Z prvostupňového ani napadeného rozhodnutí nelze seznat, zda a jak se správní orgány zabývaly tím, zda žalobce b), který nabyl zletilosti, a tedy plné svéprávnosti [§ 30 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“)], až na konci ledna 2019, a byl dle obsahu správního spisu poučen o povinnostech oznamovat změny rozhodných skutečností úřadem práce až v březnu 2019, měl vědět, které příjmy jsou pro stanovení dávky rozhodné, a zda se svým zaviněným jednáním (zaviněným porušením veřejnoprávní povinnosti) podílel na vzniku přeplatku. V této souvislosti je třeba připomenout, že nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku (§ 31 občanského zákoníku). Nelze přitom přehlédnout, že dle obsahu správního spisu až do doby zletilosti žalobce b) jednal úřad práce pouze s žalobcem a), který byl zákonným zástupcem žalobce b) a měl povinnosti plynoucí z jeho rodičovské odpovědnosti [§ 858 občanského zákoníku, mj. povinnost zastupovat žalobce b) při právních jednáních, ke kterým nebyl právně způsobilý]. Žalovaný pouze k prohlášení učiněnému po zletilosti poznamenal, že žalobce b) nebyl zbaven svéprávnosti a musí nést následky svého jednání. Správní orgány však zcela opomněly zabývat se povinnostmi žalobce b) a jeho odpovědností za přeplatky, k nimž došlo v době jeho nezletilosti. Žalovaný poukázal na poučení ze dne 5. 6. 2017, jímž byl ovšem s povinností písemně ohlásit změny v rozhodných skutečnostech seznámen pouze žalobce a), nikoli nezletilý žalobce b). Z napadeného ani prvostupňového rozhodnutí tak neplyne, na základě jakých konkrétních podkladů, skutkových zjištění, právních norem a úvah správní orgány dovodily zavinění žalobce b) ve vztahu k jednotlivým přeplatkům zejména za dobu jeho nezletilosti. Není tak patrné, jakými úvahami byly správní orgány vedeny při konstatování solidární odpovědnosti žalobce b) za veškeré přeplatky.

26. Je přitom třeba připomenout, že podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte musí být zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. I k rozhodování o přeplatku a posuzování zavinění společně posuzované osoby ve vztahu k období její nezletilosti je třeba přistupovat s respektem k zájmu tehdy nezletilého dítěte. Je nutné vzít v úvahu, že finanční odpovědnost za dítě nesou především rodiče (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 9/15), kteří mají v rámci svých schopností a finančních možností základní odpovědnost za zabezpečení životních podmínek nezbytných pro jeho rozvoj (čl. 27 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte). Za plnění veřejnoprávních povinností týkajících se dítěte, včetně oznamování skutečností rozhodných pro výši dávky, jsou primárně odpovědní rodiče nezletilého v rámci své rodičovské odpovědnosti a případné zavinění přeplatku zákonným zástupcem dítěte zásadně nelze přičítat k tíži dítěte, které by bez vlastního zavinění nemělo vstupovat do dospělosti obtěžováno veřejnoprávními dluhy. Neodpovídá smyslu právní úpravy založené na subjektivní odpovědnosti za přeplatek na dávce, aby dítě (v rodinách více či méně nemajetných) mělo následně vymáhat náhradu po svých rodičích.
27. S ohledem na shora uvedené soud nemůže věcně přezkoumat, zda každý z žalobců zaviněně způsobil přijetí příspěvku na živobytí v nesprávné výši v každém konkrétním měsíci, za který byl oběma žalobcům přeplatek v celkové výši 30 188 Kč vyměřen. Nepřezkoumatelnost rozhodnutí pro nedostatek důvodů představuje vadu, ke které soud přihlíží i bez námítky (viz např. usnesením rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 1. 2008, č. j. 2 As 34/2006-73, č. 1546/2008 Sb. NSS, a ze dne 8. 3. 2011, č. j. 7 Azs 79/2009-84). Úkolem soudu ve správním soudnictví není nahrazovat činnost

správního orgánu a doplňovat za správní orgán chybějící odůvodnění. Jelikož byla uložena povinnost k vrácení přeplatku na dávce pomoci v hmotné nouzi za 23 měsíců oběma žalobcům, bylo na správních orgánech, aby postavily na jisto, kdo jakým svým zaviněným jednáním způsobil přijetí dávky v nesprávné výši. V dalším řízení bude na žalovaném, aby na základě konkrétních skutkových zjištění náležitě posoudil otázku zavinění obou žalobců ve vztahu k přeplatku na dávce příspěvku na živobytí za jednotlivá období a své závěry přezkoumatelným způsobem zdůvodnil. Teprve pak bude žalobcům umožněno případně přednést efektivní obranu proti věcnému posouzení naplnění předpokladů pro uložení povinnosti přeplatky vrátit.

28. Závěrem soud poznamenává, že vzhledem k namítané neblahé situaci žalobců a tvrdosti dopadů uložené povinnosti bylo na místě, aby správní orgány žalobce poučily též o možnosti žádat o prominutí povinnosti vrátit přeplatek na dávce (§ 54 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi).

Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

29. Soud s ohledem na výše uvedené pro nepřezkoumatelnost spočívající v nedostatku důvodů a pro nedostatek opory závěru žalovaného ve spise napadené rozhodnutí bez jednání zrušil podle § 76 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s. a podle § 78 odst. 4 s. ř. s. věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení. Vysloveným právním názorem je žalovaný v dalším řízení vázán (§ 78 odst. 5 s. ř. s.).
30. O náhradě nákladů řízení soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s., podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalovaný ve věci úspěch neměl, a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalobci byli ve věci zcela úspěšní, a náleží jim tedy náhrada účelně vynaložených nákladů řízení. Náklady řízení tvoří náhrada poštovního, které dle obsahu spisu žalobci vynaložili v souvislosti s odesláním společné žaloby a společného vyjádření k výzvě soudu ve výši celkem 108 Kč. Soud proto přiznal každému z žalobců, kteří tvoří samostatné společenství účastníků, právo na náhradu nákladů ve výši 54 Kč. Náhradu nákladů řízení je žalovaný povinen uhradit žalobcům ve lhůtě 30 dnů od právní moci rozsudku (§ 54 odst. 7 s. ř. s.). Soud připomíná, že dle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu je v řízení podle soudního řádu správního vyloučeno použití § 151 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 9. 2015, č. j. 6 As 135/2015-79).

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v

jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Praha 31. května 2021

MgR. Lenka Oulíková, v. r.
soudkyně